11 భిక్ష

– శ్రీనాథుడు

చదువండి – ఆలోచించి చెప్పండి.

కం. తనకోపమె తనశత్రువు
తనశాంతమె తనకురక్ష దయ చుట్టంబౌఁ
దనసంతోషమె స్వర్గము
తనదుఃఖమె నరకమండ్రు తథ్యము సుమతీ.

X8G8C1

ప్రశ్నలు:

1. ఈ పద్యంలో శత్రువుగా దేనిని పేర్కొన్నాడు? ఎందుకు?
2. శాంతి రక్షగా ఉంటుందనడంలో కవి ఉద్దేశమేమిటి?
3. సంతోషాన్ని స్వర్గంగా కవి ఎందుకు భావిస్తున్నాడు?
4. కోపంవల్ల కలిగే అనర్థాలను గురించిన సంఘటనలు మీకేమైనా తెలుసా? చెప్పండి.

పాఠం నేపథ్యం / ఉద్దేశం

వేదవిభజన చేసి, పంచమవేదంగా మహాభారతాన్ని రచించి, అష్టాదశ(18) పురాణాలను రచించిన బ్రహ్మజ్ఞాని వేదవ్యాసుడు. పరమపవిత్రం, పరమేశ్వరునికి ప్రీతిపాత్రం అయిన కాశిలో వ్యాసుడు తన పదివేలమంది శిష్యులతో కొంతకాలం నివసించాడు. బ్రాహ్మీముహూర్తంలో నిద్రలేచి, ప్రాతర్మాధ్యాహ్నిక విధులను పూర్తిగావించి శిష్యులతో కాశీనగరంలో భిక్షాటనం చేసేవాడు. శిష్యులు, తానూ వేరువేరుగా తెచ్చిన భిక్షలో సగం అతిథి అభ్యాగతులకు సమర్పించి, మిగిలింది భుజించేవారు. ఒకరోజున కాశీ విశ్వనాథునికి వ్యాసుడిని పరీక్షించాలన్న సంకల్పం కలిగింది. ఆ సందర్భంగా జరిగిన సంఘటనే ఈ పాఠం.

ఆకలి ఎంత వారినైనా విచక్షణ కోల్పోయేలా చేస్తుంది. ఇది మంచిది కాదని తెలియజెప్పడమే ఈ పాఠం ఉద్దేశం.

SCERT TELANGANA

పాఠ్యభాగ వివరాలు

ఈ పాఠం కావ్యప్రక్రియకు చెందినది. కావ్యం వర్ణనా ప్రధానమైనది.

ఇది శ్రీనాథ కవిసార్వభౌముడు రచించిన 'కాశీఖండము' సప్తమాశ్వాసం లోనిది.

కవి పరిచయం

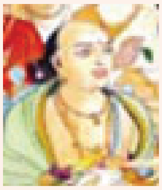

(ఊహాచిత్రం)

(1380-1470)

తెలుగు సాహిత్యంలో పేరెన్నికగన్న కవి శ్రీనాథుడు. ఈయన తల్లిదండ్రులు మారయ, భీమాంబ. కొండవీటిని పరిపాలించిన పెదకోమటి వేమారెడ్డి ఆస్థానంలో విద్యాధికారి. విజయనగర ప్రౌఢదేవరాయల ఆస్థానంలో 'గౌడడిండిమభట్టు'ను తనవాదనా పటిమతో ఓడించి కనకాభిషేకాన్ని, 'కవిసార్వభౌమ' బిరుదును పొందాడు.

మరుత్తరాట్చరిత్ర, శాలివాహన సప్తశతి, పండితారాధ్య చరిత్ర, శృంగారనైషధం, భీమఖండం, కాశీఖండం, హరవిలాసం, ధనంజయవిజయం, క్రీడాభిరామం, శివరాత్రిమాహాత్మ్యం, పల్నాటి వీరచరిత్ర, నందనందన చరిత్ర శ్రీనాథుని రచనలు. చమత్కారానికి, లోకానుశీలనకు, రసజ్ఞతకు, జీవితవిధానానికి అద్దంపట్టే చాటువులు చాలా చెప్పాడు.

ఉద్దండ లీల, ఉభయ వాక్ప్రౌఢి, రసాభ్యుచితబంధం, సూక్తి వైచిత్రి తన కవితాలక్షణాలని చెప్పుకున్న శ్రీనాథుడు సీసపద్య రచనలో మేటి.

SCERT TELANGANA

విద్యార్థులకు సూచనలు

- పాఠం ప్రారంభంలోని ప్రవేశిక చదువండి. పాఠంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- పాఠం చదువండి. అర్థంకాని పదాల కింద గీత గీయండి.
- వాటి అర్థాలను పుస్తకం చివర ఉన్న 'పదవిజ్ఞానం' పట్టికలో చూసి లేదా నిఘంటువులో చూసి తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

ఈనాడు 'భిక్ష' అనే మాట కేవలం 'అడుక్కుతినడం' అనే అల్పార్థానికి పరిమితమైంది కాని, ఒకప్పుడు 'భిక్ష' అనేది పరమపవిత్రమైన వ్రతం. శివుడు ఆదిభిక్షువుగా ప్రసిద్ధి. గురువులు శిష్యులకు 'జ్ఞానభిక్ష' పెట్టేవాళ్ళు. బుద్ధుడు భిక్షాధర్మంతోనే జీవనం సాగించేవాడు; బౌద్ధులందరికీ అదే జీవనసూత్రంగా ఉండేది. గురుకులంలో చదువుకునే రాజకుమారులైనా భిక్షాటనంతో విద్యార్థిజీవనం గడిపేవారు. భిక్షపెట్టేవాళ్ళు కూడా అది మహాపుణ్యకార్యంగా భావించి, తమ ఇంటికి వచ్చిన వారికి నమస్కరించి, పూజించి, భిక్ష సమర్పించేవాళ్ళు. భిక్షాధర్మంతో చరించిన వేదవ్యాసమహర్షి కాశీనగరంలో పొందిన అనుభవమేమిటో ఈ పాఠం చదివి తెలుసుకొండి.

I

తే.గీ. నెట్టుకొని కాయ బీఁటెండ పట్టపగలు
తాను శిష్యులు నిల్లిల్లు దప్పకుండఁ
గాశికా విప్రగృహ వాటికల నొనర్చు
నఖిల విద్యాగురుండు భిక్షాటనంబు. 1

తే.గీ. వండుచున్నారమను నొక్క వనజనేత్ర
తిరిగి రమ్మను నొక్క లేఁదీఁగెబోఁడి
దేవకార్యంబు నేఁడనుఁ దెఱవ యోర్తు
ద్వాఃకవాటంబుఁ దెఱవదు వనిత యొకతె 2

సీ. ముంగిట గోమయంబున గోముఖము దీర్చి
కడలు నాల్గుగ ముగ్గుకట్టు వెట్టి,
యతిథి నచ్చో నిల్పి యర్ఘ్యపాద్యము లిచ్చి
పుష్పగంధంబులఁ బూజసేసి,
ప్రక్షాళితంబైన పసిఁడి చట్టువమున
నన్నంబుమీఁద నెయ్యభిఘరించి,
ఫలపాయసాపూప బహుపదార్థములతో
భక్తివిశ్వాస తాత్పర్యగరిమఁ

తే.గీ. బెట్టుదురు మాధుకరభిక్ష భిక్షుకులకుఁ
గంకణంబులతో సూడిగములు రాయఁ
గ్రమకరముల బ్రాహ్మణాంగనలు కాశి
నన్నపూర్ణ భవాని కట్టనుఁగుఁ జెలులు 3

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ప్రాచీనకాలంలో భిక్షాటనాన్ని పవిత్రకార్యంగా ఎందుకు భావించేవారు?
- భిక్ష సమర్పించేటప్పుడు నాటికి, నేటికి ఉన్న తేడాలేమిటి?

SCERT TELANGANA

కం. ఆ పరమపురంధ్రులయం
దే పుణ్యాంగనయు భిక్ష యిడదయ్యెఁ గటా!
రేపాడి మేలుకని యే
నే పాపాత్ముని ముఖంబు నీక్షించితినో? 4

తే.గీ. ఉపవసింతుముగాక నేఁడుడిగి మడిఁగి
యస్తమించుచు నున్నవాఁ డహిమభానుఁ
డెల్లి పారణకైన లేదెట్లు మనకు?
మాధుకరభిక్ష బ్రాహ్మణమందిరముల 5

II

వ. అని యా రాత్రి గడపి మఱునాఁడు మధ్యాహ్నకాలంబున శిష్యులుం దాను వేఱువేఱు విప్రభవన వాటికల భిక్షాటనంబొనర్పంబోయి, తొలునాఁటియట్ల ముక్కంటిమాయ నే మచ్చెకంటియు వంటకంబు పెట్టకున్నఁ గటకటంబడి భిక్షాపాత్రంబు నట్టనడువీథిం బగులవైచి కోపావేశంబున – 6

తే.గీ. ధనము లేకుండెదరు మూఁడు తరములందు
మూఁడు తరములఁ జెడుఁగాక మోక్షలక్ష్మి
విద్యయును మూఁడు తరముల వెడలవలయుఁ
బంచజనులకుఁగాశికాపట్టణమున 7

వ. అని పారాశర్యుండు క్షుత్పిపాసా పరవశుండై శపియింపందలంచు నవసరంబున నొక్క విప్రభవనంబు వాఁకిటం బార్వతి ప్రాకృతవేషంబున 8

❖ఉ. వేదపురాణశాస్త్ర పదవీ నదవీయసియైన పెద్దము
త్తైదువ కాశికానగర హాటకపీఠ శిఖాధిరూఢ య
య్యాదిమ శక్తి, సంయమివరా! యిటు రమ్మని పిల్చె హస్తసం
జ్ఞాదరలీల రత్నఖచితాభరణంబులు ఘల్లు ఘల్లనన్ 9

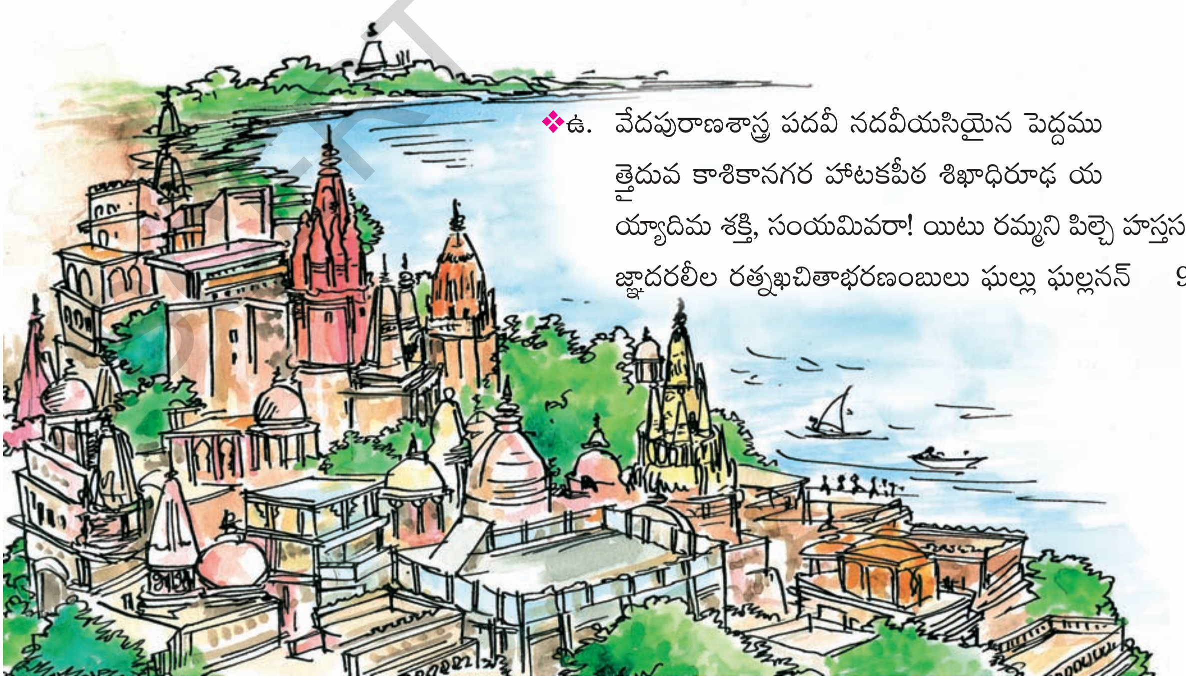

❖శా. ఆకంఠంబుగ నిప్డు మాధుకర భిక్షాన్నంబు భక్షింపఁగా
లేకున్నం గడు నంగలార్చెదవు మేలే? లెస్స! శాంతుండవే!
నీకంటెన్ మతిహీనులే కటకటా! నీవార ముష్టింపచుల్
శాకాహారులుఁ గందభోజులు, శిలోంఛప్రక్రముల్ తాపసుల్! 10

తే.గీ. ఓ మునీశ్వర! వినవయ్య యున్న యూరుఁ
గన్నతల్లియు నొక్క రూపన్న రీతి
యటు విశేషించి శివుని యర్ధాంగలక్ష్మి
కాశి; యివ్వీటిమీఁద నాగ్రహము దగునె? 11

వ. ఇట్టి కాశికానగరంబుమీద భిక్ష లేకుండుట కారణంబుగా నీయంత వాడు కటకటంబడి శపియింపందలంచునే? విశేషించి యాఁకొన్నవాఁడవు గావున నీ యవసరంబున నిన్ను హెచ్చు గుందాడుట మము బోఁటి గృహిణులకు మెచ్చుగాదు. మా యింటికిం గుడువ రమ్ము! కుడిచి కూర్చున్న పిమ్మటం గొన్నిమాటలు నీతో నాడఁగలనని నమ్మహాసాధ్వింగని, పారాశర్యుండిట్టులనియె – 12

ఆలోచించండి – చెప్పండి

- భిక్ష దొరకని వ్యాసుడు కోపగించాడు కదా! దీనిపైన మీ అభిప్రాయమేమిటి?
- 'ఆకలి మనిషిని విచక్షణ కోల్పోయేటట్లు చేస్తుంది' దీన్ని గురించి మాట్లాడండి.
- ఉన్న ఊరు కన్నతల్లితో సమానమని ఎందుకు అంటారు?

SCERT TELANGANA

III

తే.గీ. అస్తమింపగఁజేసినాఁ డహిమకరుఁడు
శిష్యులేఁగాక యయుతంబు చిగురుబోఁడి!
వ్రతము తప్పి భుజింపంగ వలను గాదు
నేఁడు నిన్నటి మఱునాఁడు నిక్కువంబు 13

❖చ. అనవుడు నల్ల నవ్వి కమలానన యిట్లను, లెస్సగాక, యో
మునివర! నీవు శిష్యగణముంగొని చయ్యన రమ్ము విశ్వనా
థుని కృపపేర్మి నెందఱతిథుల్ చనుదెంచినఁ గామధేనువుం
బనిగొనునట్లు పెట్టుదు నపారములైన యభీప్సితాన్నముల్ 14

వ. అనిన నట్లకాక మహాప్రసాదంబని వేదవ్యాసుండు శిష్యులంగూర్చుకొని భాగీరథికిం జని యుపస్పర్శంబాచరించి యేతెంచిన – 15

తే.గీ. గొడుగు పాగల గిలకలు గులకరింప
నిందుబింబాస్య యెదురుగా నేగుదెంచి
ఛాత్రసహితంబుగాఁ బరాశరతనూజు
బంతి సాగించె భుక్తి శాలాంతరమున 16

ఆలోచించండి–చెప్పండి

- భోజనానికి ఆహ్వానించిన గృహిణితో వ్యాసుడు పలికిన మాటలను బట్టి మీకేమి అర్థమయింది?
- ఈ పాఠం ఆధారంగా నాటి గురుశిష్య సంబంధాల గురించి వివరించండి.

SCERT TELANGANA

తాత్పర్యాలు

1. సమస్త విద్యలకు గురుడైన వ్యాసమహర్షి శిష్యులతో కూడి పట్టపగలు, మండుటెండలో కాశీనగరంలోని బ్రాహ్మణవీథిలో భిక్షకోసం ఇల్లిల్లూ తిరుగసాగాడు.
2. ఒక ఇల్లాలు "వండుతున్నాం" అన్నది; మరొక స్త్రీ "మళ్ళీ రండి" అన్నది; ఇంకొకామె ఈరోజు వ్రతం (దేవకార్యం) అని చెపుతుంది; వేరొకామె అసలు తలుపులే తెరవడం లేదు.
3. కాశీనగరంలోని గృహిణులు అన్నపూర్ణభవానికి ప్రియమైన చెలులుగా పేరుగాంచారు. వాళ్ళు భిక్షార్థమై వచ్చిన వారికి వాకిట్లో ఆవుపేడతో చక్కగా అలికి, నాలుగంచులూ కలిసేటట్లు ముగ్గుపెట్టి, వచ్చిన అతిథిని దాని మధ్యలో నిలబెట్టి, కాళ్ళకూ చేతులకూ నీళ్ళిచ్చి, పూవులతో గంధంతో వారిని అర్చించి, శుభ్రంగా కడిగిన బంగారుగరిటెతో అన్నం మీద నెయ్యి అభిఘరించి(వేసి), పండ్లు, పరమాన్నం, పిండివంటలు చేర్చి, భక్తి విశ్వాసాలు ఉట్టిపడుతుండగా కంకణాలు, గాజులూ పరస్పరం ఒరుసు కొంటుండగా తమ అందమైన చేతులతో భిక్షుకులకు భిక్ష సమర్పిస్తారు.

4. "అటువంటి పుణ్యస్త్రీలున్న ఈ నేలలో ఒక్కరైనా భిక్ష సమర్పించడం లేదంటే ఆశ్చర్యంగా ఉన్నది. ఈరోజు ఉదయమే లేచి, ఏ పాపిష్ఠివాని ముఖం చూశానో" అనుకున్నాడు వ్యాసుడు.

5. "సరే, ఇక భిక్షాటనం మాని ఈ రోజుకు ఉపవాసమే చేస్తాం. సూర్యుడు అస్తమిస్తున్నాడు. రేపైనా మనకు ఈ బ్రాహ్మణవాటికలో ఉపవాసాంతభోజనానికి సరిపడ భిక్ష దొరకకపోదు."

6. అని వ్యాసుడు శిష్యులతో ఆ రాత్రి మఠంలో గడిపి, మరునాడు యథావిధిగా మధ్యాహ్న సమయానికి శిష్యులు, తాను వేరువేరుగా విప్రవాటికల్లో భిక్షాటనం చేయసాగారు. కాని మొదటి రోజులాగానే విశ్వనాథుని మాయవల్ల ఏ ఇల్లాలూ భిక్ష పెట్టలేదు. దాంతో బాధపడి కోపంతో భిక్షాపాత్రను ముక్కలు ముక్కలయ్యేటట్లు నట్టనడి వీథిలో విసిరికొట్టి ఆవేశంతో–

7. "ఈ కాశీ పట్టణంలో నివసించేవారికి మూడు తరాల దాకా ధనం, విద్య, మోక్షం లేకుండుగాక!"

8. అని ఆకలిదప్పులచే బాధపడుతున్న వ్యాసుడు శపించబోయిన సమయంలో ఒక బ్రాహ్మణమందిరపు వాకిట పార్వతీదేవి సామాన్య స్త్రీ వేషంలో వచ్చింది.

9. వేదపురాణ శాస్త్రాలు నిర్దేశించే జ్ఞాన స్వరూపిణి ఆ ముత్తైదువ. కాశీనగరం అనే స్వర్ణపీఠ శిఖరాన్ని అధిరోహించి ఉన్న ఆదిశక్తి – చేతికి ధరించిన రత్నకంకణాలు ఘల్లు ఘల్లుమనేట్లు ఆదరంతో చెయ్యి ఊపుతూ "ఓ సంయమీంద్రా! ఇటురా" అని పిలిచింది.

10. "గొంతుదాకా తినడానికి మాధుకర భిక్షదొరకలేదని ఇంతగా చిందులువేస్తున్నావు కదా! ఇది నీకు మంచిదా? బాగున్నది. నిజంగా నీవు శాంతస్వభావుడవా? పిడికెడు వరిగింజలతో కాలం వెళ్ళబుచ్చేవారు, శాకాహారంతో, దుంపలతో సరిపెట్టుకొనేవాళ్ళు, రోళ్ళవద్ద చెదిరిపడ్డ బియ్యం ఏరుకొని జీవనం సాగించే మునులు నీకంటే తెలివితక్కువవాళ్ళా?

11. ఓ మునిశ్రేష్ఠా! 'ఉన్నఊరు కన్నతల్లితో సమానం' అనే నీతి నీకు తెలియదా? అంతకంటె విశేషించి శివుని అర్ధాంగలక్ష్మియైన ఈ కాశీనగరిమీద నీవింత కోపం చూపించడం తగునా?" అని మందలించింది పార్వతీదేవి.

12. "కేవలం భిక్ష దొరకలేదనే నెపంతో బాధపడి నీలాంటి ఉత్తముడు విశిష్టమైన కాశీనగరాన్ని శపించాలనుకుంటాడా? చాలా ఆకలితో ఉన్నావు. కాబట్టి ఈ సమయంలో నిన్ను ఎక్కువగా బాధపెట్టడం మావంటి గృహిణులకు మంచిదికాదు. మాయింటికి భోజనానికి రా! తిని కూర్చున్న తర్వాత నీతో కొన్ని మాటలు మాట్లాడుతా" అన్న ఆ మహాసాధ్విని చూసి, వ్యాసుడిట్లా అన్నాడు –

13. "తల్లీ! సూర్యుడస్తమిస్తున్నాడు. నేనే కాదు, నాతోపాటు ఎంతోమంది శిష్యులూ ఉన్నారు. శిష్యులతో కలసి భుజించాలనే నా వ్రతం విడిచిపెట్టి మీ ఇంట నేనొక్కడినే భుజించలేను. ఈరోజు నిన్నటికి మరునాడేకదా!" (అంటే నిన్నటిలాగే ఈరోజు కూడా ఉపవాసం తప్పదని అంతరార్థం)

SCERT TELANGANA

14. అని వేదవ్యాసుడు పలుకగా కొంచెం నవ్వి పద్మముఖియైన ఆ ఇల్లాలు "సరేలే! మునీంద్రా! విశ్వనాథుని దయవల్ల ఎంతమంది అతిథులు వచ్చినా కామధేనువువలె కోరిన పదార్థాలన్నీ అనంతంగా నేను ఏర్పాటు చేయగలను. నీ శిష్యగణాన్ని తీసుకొని వెంటనే రా!" అన్నది.

15. అనగా, "సరే! మహాప్రసాదం" అని, వేదవ్యాసుడు శిష్యులను తీసుకొని గంగానదికి వెళ్ళి, స్నాన, ఆచమనాదులు పూర్తి గావించుకొని రాగా–

16. వారి గొడుగు పావుకోళ్ళ (గొడుగు ఆకారంలోని బుడిపెలున్న పావుకోళ్ళు) గిలకలు మోగుతుండగా చంద్రముఖి అయిన ఆ ఇల్లాలు వాళ్ళకు ఎదురువెళ్ళి ఆహ్వానించింది. శిష్యులతో వ్యాసుడు భోజనశాలలో కూర్చున్నాడు. అప్పుడామె వడ్డన సాగించింది.

ఇవి చేయండి

R9D5U5

I. అవగాహన – ప్రతిస్పందన

1. **కింది పద్యం చదువండి. శ్రీనాథుడు తన గురించి తాను ఏమని చెప్పుకొన్నాడో తెలుపండి.**

సీ॥ వచియింతు వేములవాడ భీమన భంగి
నుద్దండలీల నొక్కొక్కమాటు
భాషింతు నన్నయభట్టు మార్గంబున
నుభయవాక్ప్రౌఢి నొక్కొక్క మాటు
వాక్రుత్తు తిక్కయజ్వ ప్రకారము రసా
భ్యుచిత బంధమున నొక్కొక్కమాటు
పరిఢవింతు ప్రబంధపరమేశ్వరుని తేవ
సూక్తివైచిత్రి నొక్కొక్కమాటు

తే॥గీ॥ నైషధాది మహాప్రబంధములు పెక్కు
చెప్పినాడవు మాకు నాశ్రితుడ వనఘ
ఇపుడు చెప్పఁదొడంగిన యీ ప్రబంధ
మంకితముసేయు వీరభద్రయ్యపేర (కాశీ 1-18)

2. **'అన్ని దానాల్లోకీ అన్నదానం మిన్న' అనే అంశంపై తరగతిలో చర్చించండి.**

3. **'ఆకంఠంబుగ..................శిలోంఛప్రక్రముల్ తాపసుల్!' పద్యాన్ని పాదభంగం లేకుండా పూరించి, భావాన్ని రాయండి.**

SCERT TELANGANA

II. వ్యక్తీకరణ - సృజనాత్మకత

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

అ) పాఠం ఆధారంగా వ్యాసుడు ప్రవర్తించిన తీరుపై మీ అభిప్రాయం రాయండి.

ఆ) "నేఁడు నిన్నటికి మఱునాఁడు నిక్కువంబు" అను మాటలు ఎవరు ఎవరితో, ఏ సందర్భంలో అన్నారు? వీటి అంతరార్థమేమిటో వివరించండి.

ఇ) ఆకలి వల్ల వ్యాసుడు కాశీనగరాన్ని శపించాలనుకున్నాడు కదా! 'ఆకలి మనిషి విచక్షణను నశింపజేస్తుంది' అనే దాని గురించి రాయండి.

2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

అ) భిక్ష పాఠంలోని కథను సంక్షిప్తంగా రాయండి.

(లేదా)

ఆ) కోపంవల్ల కలిగే దుష్పరిణామాలను గురించి రాయండి.

3. కింది అంశాలను గురించి సృజనాత్మకంగా / ప్రశంసిస్తూ రాయండి.

అ) భిక్ష, రక్ష, పరీక్ష, సమీక్ష, వివక్ష...... వంటి పదాలతో ఒక చక్కని భావాన్ని ప్రకటించే కవిత రాయండి.

SCERT TELANGANA

III. భాషాంశాలు

పదజాలం

1. కింది వాక్యాల్లో గీతగీసిన పదాలకు పర్యాయపదాలు రాయండి.

అ) ద్వాఃకవాటంబు దెఱవదు <u>వనిత</u> యొకతె.

ఆ) ప్రక్షాళితంబైన <u>పసిఁడి</u> చట్టువము.

ఇ) <u>పారాశర్యుండు</u> క్షుత్పిపాసా పరవశుండై శపియింపఁదలంచెను.

ఈ) ఇవ్వీటిమీద <u>నాగ్రహము</u> తగునె?

ఉ) అస్తమింపగ జేసినాడు <u>అహిమకరుడు.</u>

2. కింది పదాలకు అర్థాలను రాయండి.

అ) ద్వాఃకవాటము　　ఆ) వీక్షించు　　ఇ) అంగన

ఈ) మచ్చెకంటి　　ఉ) భుక్తిశాల

3. కింది వాక్యాల్లో నానార్థాలు వచ్చే పదాలను గుర్తించండి.

అ) వీడు ఏ వీడువాడోగాని దుష్కార్యములను వీడుచున్నాడు.

ఆ) రాజు ఆకాశంలోని రాజును చూసి సంతోషించాడు.

4. కింది ప్రకృతి పదాలకు సరైన వికృతి పదాలను ఎంపిక చేయండి.

అ) విద్య　　(　　)

క) విదియ　　చ) విజ్జ　　ట) విద్దె　　త) విద్య

ఆ) భిక్ష　　(　　)

క) బత్తెము　　చ) బచ్చ　　ట) బిచ్చ　　త) బిచ్చము

ఇ) యాత్ర　　(　　)

క) యతర　　చ) జాతర　　ట) జైత్ర　　త) యతనము

ఈ) మత్స్యము　　(　　)

క) మచ్ఛీ　　చ) మత్తియము　　ట) మచ్చెము　　త) మత్తము

ఉ) రత్నము　　(　　)

క) రతనము　　చ) రచ్చ　　ట) రచ్చము　　త) రత్తము

ఊ) పంక్తి　　(　　)

క) పంతులు　　చ) పత్తి　　ట) బంతి　　త) పంకు

వ్యాకరణాంశాలు

1. కింద గీత గీసిన పదాల్లోని సంధులను గుర్తించి సంధిపేరు రాయండి.

అ) పుణ్యాంగనయు భిక్ష యిడదయ్యెఁ గటా!

ఆ) కాశి; యివ్వీటి మీద నాగ్రహము దగునె.

ఇ) ఓ మునీశ్వర! వినవయ్య.

2. పాఠంలోని తేటగీతి పద్యాన్ని గుర్తించి లక్షణాలతో సమన్వయం చేయండి.

SCERT TELANGANA

సీసపద్యం

✱ **కింది తరగతులలో తేటగీతి, ఆటవెలది పద్యాలు తెలుసుకున్నారు కదా! ఇప్పుడు 'సీస పద్య' లక్షణాలను పరిశీలిద్దాం. కింది ఉదాహరణలను పరిశీలించండి.**

ఉదా:

ర	సల	ర	సల
U I U	I I U I	U I U	I I U I
కాకతీ	యులకంచు	గంట మ్రో	గిననాడు
ఇంద్ర	ఇంద్ర	ఇంద్ర	ఇంద్ర

నగ	నగ	న	హ
I I I U	I I I U	I I I	U I
కరకు రా	జులకు త	త్తరలు	పుట్టె
ఇంద్ర	ఇంద్ర	సూర్య	సూర్య

త	ర	ర	సల
U I U	U I U	U I U	I I U I
కాపయ్య	నాయకుం	డేపునూ	పిననాడు

సల	సల	హ	న
I I U I	I I U I	U I	I I I
పరరాజు	లకు గుండె	పట్టు	కొనియె

సీసపద్య లక్షణం :

- ఇందులో నాలుగు పాదాలుంటాయి.
- ప్రతిపాదంలో ఆరు ఇంద్రగణాలు, రెండు సూర్యగణాలు వరుసగా ఉంటాయి.
- పద్యపాదం రెండు సమభాగాలుగా ఉంటుంది.
- రెండు భాగాల్లోను మూడో గణంలోని మొదటి అక్షరం యతి లేదా ప్రాస యతి.
- ప్రాసనియమం లేదు.
- తేటగీతి లేదా ఆటవెలది దీనికి చివరగా ఉంటుంది.

పై పద్యపాదాల్లో -

- ఒక్కొక్కటి రెండు భాగాలుగా ఉన్నాయి.
- రెండు భాగాల్లో కలిపి ఎనిమిది గణాలున్నాయి. (ఆరు ఇంద్రగణాలు + రెండు సూర్యగణాలు)
- యతి, ప్రాస యతులు (కా-గ; ర-ర) (ప-పు; ప-ప) ఉన్నాయి.
- ప్రాసనియమం లేదు. వీటిని బట్టి ఇది సీసపద్యం అని గుర్తించవచ్చు.

3. పాఠంలోని సీసపద్యానికి గణవిభజన చేసి లక్షణాలను అన్వయించండి.

ప్రాజెక్టు పని

- **శ్రీనాథుడు రచించిన ఏవైనా 5 పద్యాలు సేకరించండి. (లేదా) కాశీపట్టణ విశేషాలు తెలుసుకొని రాయండి. నివేదిక రాసి వినిపించండి.**

సూక్తి

మేధావి ఎన్నికష్టాలుపడ్డా, శుద్ధమైన నడవడిని, జీవనాన్ని వదలడు. దానివల్లనే అతడు ప్రతిష్ఠను, ఉత్తమ గతులనూ పొందుతాడు.

– మహాభారతం ఉద్యోగపర్వం

SCERT TELANGANA